

Denne fil er hentet fra Handelshøyskolen BIs åpne institusjonelle arkiv BI Brage
<http://brage.bibsys.no/bi>

Rettslige nivåer for eierinnflytelse i aksjeselskaper

**Tore Bråthen
Handelshøyskolen BI**

Dette er siste forfatterversjon, etter fagfelleevaluering, før publisering i

Praktisk økonomi og finans, 28(2012)3: 29-36

Tidsskriftets forlag, Universitetsforlaget, tillater at siste forfatterversjon legges i åpent publiseringsarkiv ved den institusjon forfatteren tilhører. Denne fil lagt ut 10/2012.

Rettslige nivåer for eierinnflytelse i aksjeselskaper

Tore Bråthen

Professor dr. juris Tore Bråthen er professor i forretningsjus ved Handelshøyskolen BI og professor II ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Tromsø. Ved Handelshøyskolen BI er han leder for Institutt for regnskap, revisjon og jus. Han har skrevet en rekke juridiske bøker og artikler, særlig innen selskapsrett.

Den som eier alle aksjer i et aksjeselskap, får full kontroll over selskapet. Erverv som gir kontroll over mindre aksjeposter, kan imidlertid også gi innflytelse. Artikkelen omhandler spørsmålet om hvilken innflytelse som ifølge aksjeloven oppnås gjennom eierskap til eierandeler av ulike størrelser i aksjeselskaper. Det sies også noe om særordninger som kan etableres ved hjelp av vedtektsbestemmelser og aksjonæravtaler.

1 Innledning

Den som eier alle aksjer i et aksjeselskap, har også full kontroll over selskapet og kan formelt sett utøve sitt eierskap innenfor de rammer som følger av rettsreglene og selskapets inngåtte kontrakter. Skulle eiermakten være begrenset av selskapets vedtekter, kan eneeieren sørge for at generalforsamlingen endrer vedtektene og dermed skaffe seg både full reell og formell kontroll over selskapet.

For å kunne utøve eierinnflytelse i et aksjeselskap, er det normalt viktig å ha kontroll over styret. Som oftest kan den som har flertallet av stemmene på generalforsamlingen, sikre seg at styret eller i hvert fall flertallet av styremedlemmene består av flertallsaksjonærens kandidater.¹ Den som har ervervet mer enn halvparten av aksjene i selskapet, kan fjerne de sittende styremedlemmene og velge «sine» kandidater som nye styremedlemmer.² Ved en «vennligsinnet» overtakelse av alle aksjer i selskapet, er det vanlig at de tidligere styremedlemmene i forbindelse med kjøpet erklærer at de trekker seg fra styrevervet for dermed å overlate til den nye eieren å velge det nye styret.³

Allerede det å være eier av én eneste aksje i selskapet gir imidlertid visse muligheter for innflytelse ettersom alle aksjonærer har en ubetinget rett til å delta på generalforsamlingen og utøve slike rettigheter som alle aksjonærer har. Og større eierandeler kan gi annen og sterkere innflytelse.

Denne artikkelen handler om hvilken innflytelse som ifølge aksjeloven inntreffer på ulike nivåer av eierskap til aksjer i aksjeselskap.⁴ Dermed fremgår det hva slags innflytelse erverv av forskjellige andeler av selskapets aksjer kan gi. Videre skal det også sies noe om særordninger som kan etableres ved hjelp av vedtektsbestemmelser og aksjonæravtaler.

Utøvelse av eierskap i aksjeselskap må skje innenfor rammene av lovfestede og ulovfestede regler om myndighetsmisbruk.⁵ Den som har kontroll over flertallet av aksjene i selskapet, kan derfor ikke misbruke sin makt til skade for medaksjonærer eller selskapet. Eieren av mer enn to tredjedeler av de stemmeberettigede aksjene kan f.eks. ikke gjennomtvinge en kapitalforhøyelse som bare han selv har fordeler av fordi hovedformålet er å utvanne aksjonærminoriteten.⁶ Spørsmålet om når det foreligger myndighetsmisbruk kan være vanskelig å avgjøre, men et grunnleggende synspunkt er at det ikke er myndighetsmisbruk dersom en beslutning er egnet til å fremme selskapets vinningsformål. F.eks. må minoriteten finne seg i en kapitalutvidelse som har bakgrunn i selskapets behov for penger, selv om resultatet blir utvanning av aksjonærminoritetens eierandel. Reglene om myndighetsmisbruk behandles imidlertid ikke nærmere i denne artikkelen.

2 Flertallsprinsippet

Generalforsamlingen er øverste myndighet i aksjeselskaper.⁷ Ettersom generalforsamlingen er aksjonærenes organ, er det således eierne som utgjør selskapets øverste myndighet, forutsatt at de opptrer som generalforsamling.

Ifølge aksjeloven er det generalforsamlingen som skal treffe beslutningen i en rekke viktige spørsmål, f.eks. utdeling av utbytte, avtaler mellom selskap og aksjonær m.fl., kapitalforhøyelse, kapitalnedsettelse, fusjon eller fisjon.⁸ I selskaper uten bedriftsforsamling velger generalforsamlingen alle eller flertallet av styremedlemmene.⁹

Som hovedregel har hver aksje én stemme på generalforsamlingen.¹⁰ Størrelsen på den enkelte aksjonærs aksjepost har imidlertid avgjørende betydning for aksjonærens innflytelse. Dette har sammenheng med at aksjeselskapsformen bygger på et flertallsprinsipp.¹¹

Flertallsprinsippet gjelder for alle saker hvor loven eller vedtektene ikke etablerer et annet flertallskrav. Det innebærer bl.a. at beslutninger i selskapets høyeste organ treffes med tilslutning fra et flertall av stemmene på den aktuelle generalforsamlingen. For de fleste av generalforsamlingens beslutninger kreves det alminnelig flertall, dvs. tilslutning fra mer enn 50 prosent (alminnelig flertall) av de avgitte stemmer.¹² Andelen aksjonærer og stemmer som er representert på generalforsamlingen, har ingen betydning. På en dårlig besøkt generalforsamling kan dermed en liten andel av selskapets totale antall aksjer utgjøre flertallet av stemmene og således dominere selskapet.

Flertallsprinsippet er primært begrunnet i hensynet til effektivitet. Når flertallet kan bestemme, avskjæres minoriteten fra å trenere og blokkere – kanskje ut fra mer egoistiske betraktninger enn hensynet til selskapet. Ulempen ved at flertallet bestemmer er imidlertid at flertallsprinsippet kan gi flertallet for sterk stilling overfor mindretallet, og at flertallsmakten kan misbrukes til skade for minoriteten.

Avveiningen mellom på den ene side flertallets mulighet til å bestemme og mindretallets behov for beskyttelse mot misbruk av flertallsmakt på den andre, er alle lovgiveres store utfordring på selskapsrettens område. I et internasjonalt perspektiv gir norsk lovgivning relativt god beskyttelse for enkeltaksjonærer og minoritetsaksjonærer.

I norsk lovgivning gjenspeiles avveiningen mellom majoritetens og minoritetens interesser bl.a. gjennom reglene om hvor stor tilslutning som kreves for å kunne utøve forskjellige aksjonærrettigheter. Som det vil fremgå nedenfor, varierer loven mellom tilfeller hvor alle aksjonærer har aksjonærrettigheter helt uten hensyn til hvor stor aksjepost eller antall stemmeberettigede aksjer de eier og tilfeller hvor det må stå en større andel av stemmene eller aksjekapitalen bak et vedtak. I noen tilfeller kreves det enstemmighet blant samtlige aksjonærer.

Når aksjonærrettigheter beror på om det står en bestemt andel av aksjekapitalen bak, har det sammenheng med at rettighetene også skal tilkomme aksjonærer med aksjer som ifølge selskapets vedtekter er uten stemmerett, se nærmere punkt 4 nedenfor.

3 Generelt om aksjonærrettighetene

Den som eier aksjer i et aksjeselskap, innehar dermed forskjellige aksjonærrettigheter, som grovt sett kan inndeles i

- økonomiske rettigheter,
- forvaltningsrettigheter, og
- disposisjonsrettigheter.¹³

De økonomiske rettigheter omfatter først og fremst retten til utbytte, samt tilbakebetaling ved kapitalnedsettelse.¹⁴ I denne kategorien finnes imidlertid også aksjonærenes fortrinnsrett til aksjer som utstedes ved kapitalforhøyelse, og rett til fusjonsvederlag.¹⁵

Som forvaltningsrettigheter regnes retten til å møte, ta ordet, stemme og utøve andre rettigheter på generalforsamlingen, retten til å se protokollen fra generalforsamlingen, få tilsendt delårsrapport, anlegge ugyldighetssøksmål mv.¹⁶

Disposisjonsrettighetene er særlig knyttet til retten til å avhende, erverve og pantsette aksjer.¹⁷ Disse rettighetene kan også betraktes som en slags økonomiske rettigheter. For det følgende er imidlertid disposisjonsrettighetene mindre viktige, og de behandles ikke her.

4 Vedtekter og aksjonæravtaler som reguleringsmetode

Aksjonærrettigheter kan bare fratras aksjonærene eller innskrenkes der loven tillater dette. Om og i hvilken grad aksjonærrettigheter kan fratras eller innskrenkes, må avgjøres ved tolking av aksjeloven. Problemstillingen blir berørt i forbindelse med gjennomgangen av de ulike aksjonærrettighetene, se punkt 5 flg.

Innenfor lovens rammer kan aksjonærrettigheter reguleres gjennom vedtektene i det enkelte selskap. Vedtektsbestemmelser om aksjonærrettighetene kommer i tillegg til minimumsvedtekter, som alle selskaper skal ha fra de opprettes til de blir oppløst og avviklet.¹⁸

Vedtektsendringer vedtas på generalforsamlingen.¹⁹ I de fleste tilfeller er et forslag til vedtektsendring vedtatt når det har fått tilslutning fra minst to tredjedeler av de avgitte stemmer og av den på generalforsamlingen representerte kapital. I noen nærmere angitte tilfeller kreves det imidlertid større flertall eller enstemmighet, se nærmere punkt 5 og 7 nedenfor.²⁰

Vedtektsbestemmelser om ulike aksjonærrettigheter kan ha form av regler om aksjeklasser, altså at selskapet har aksjer av ulike slag.²¹ Forskjellen mellom aksjeklassene kan f.eks. bestå i at hver aksje i en av selskapets aksjeklasser har én stemme, mens aksjer i en annen aksjeklasse overhodet ikke har stemmerett.²² I slike tilfeller kalles aksjene i den stemmesterke aksjeklassen ofte for A-aksjer, mens aksjene i den andre aksjeklassen kalles for B-aksjer. Det avgjørende er imidlertid hva vedtektene sier om aksjonærrettighetene i den enkelte aksjeklasse og ikke hva benevnelsen er.²³ Forskjellen mellom aksjeklassene kan også gjelde økonomiske rettigheter, f.eks. retten til utbytte, se punkt 5 nedenfor.

Når vedtektene regulerer stemmeretten ved hjelp av aksjeklasser, er målet normalt å konsentrere makt hos eier av aksjer i den stemmesterke aksjeklassen.

I en viss utstrekning kan vedtektene også knytte aksjonærrettighetene til aksjonærens person («personklausul».²⁴ F.eks. kan vedtektene bestemme at ingen aksjonær alene eller samarbeidende aksjonærer kan stemme for mer enn en viss andel av stemmene på generalforsamlingen («stemmetak».²⁵ Dermed avskjæres muligheten for at en enkeltaksjonær eller samarbeidende aksjonærer alene skal kunne dominere selskapet på grunn av aksjepostens størrelse. Motstykket er imidlertid at minoritetsaksjonærene får større innflytelse enn deres forholdsmessige eierandel ellers skulle tilsi.

Aksjonærrettighetene kan også reguleres i avtale mellom alle eller noen av aksjonærene (aksjonæravtale). Aksjeloven har ingen bestemmelser om slike avtaler. Normalt er aksjonæravtalene bare bindende for aksjonærer som er part i avtalen.²⁶ Ved å tiltre en aksjonæravtale som regulerer avtalepartenes stemmegivning på generalforsamlingen, blir aksjonæren en del av en større gruppe som skal opptre samlet der avtalen krever dette. Aksjonæravtalen kan f.eks. bestemme at alle avtalepartene skal stemme slik flertallet av avtalepartene krever, eller at nærmere angitte spørsmål krever enstemmighet blant avtalepartene.²⁷ Det er også mulig å bestemme at all stemmegivning for aksjene til aksjonærer som er part i aksjonæravtalen, skal skje i tråd med anvisning fra én av avtalepartene.

5 Aksjonærrettigheter som kan utøves av den som eier én aksje eller mer

Allerede den som eier én aksje i et aksjeselskap, har visse aksjonærrettigheter. Slike rettigheter som kan gjøres gjeldende uansett aksjepostens størrelse, omtales gjerne som aksjonærenes individualrettigheter.²⁸

Aksjonærenes individualrettigheter omfatter for det første økonomiske rettigheter i form av rett til en forholdsmessig andel av utbyttet og av de andre økonomiske rettighetene som er nevnt i punkt 2 foran. Økonomiske rettigheter kan imidlertid i en viss utstrekning reguleres i vedtektene. F.eks. kan vedtektene bestemme at aksjer i en av selskapets aksjeklasser har fortrinnsrett til utbytte – ofte kalt «preferanseaksjer» i motsetning til «ordinære aksjer».²⁹ Eiere av ordinære aksjer og eiere av preferanseaksjer får i så fall ikke like stor forholdsmessig andel av utbyttet.

Videre har alle aksjonærer nærmere angitte forvaltningsrettigheter. Fordi disse rettighetene anses som helt grunnleggende, tillater ikke aksjeloven at de fratras aksjonærene gjennom vedtektsbestemmelse.

Alle aksjonærer – uten hensyn til aksjepostens størrelse – har en ubetinget rett til å møte selv eller ved fullmektig på selskapets ordinære og ekstraordinære generalforsamling.³⁰ Det er således tilstrekkelig å erverve én aksje for å få tilgang til generalforsamlingen og den informasjon som gis i tilknytning til generalforsamlingen.³¹

Aksjonærenes rett til å delta på generalforsamlingen kan ikke treneres ved at det rett og slett ikke avholdes generalforsamling. Innkalles det ikke til generalforsamling som skulle vært avholdt i henhold til lov, vedtektsbestemmelse eller tidligere vedtak i generalforsamlingen, kan bl.a. hver enkelt aksjonær kreve at tingretten innkaller generalforsamlingen på selskapets bekostning.³²

Alle aksjonærer har innflytelse på hvilke spørsmål generalforsamlingen skal ta stilling til. Dette følger av at alle aksjonærer har rett til å få satt på dagsorden slike saker som er meldt skriftlig til selskapets styre senest én uke før generalforsamlingen.³³ Har innkalling allerede skjedd, må det foretas ny innkalling dersom forslaget var meldt innen fristen. Alle aksjonærer har også rett til å fremsette forslag til generalforsamlingens beslutning.

I forbindelse med innkallingen til generalforsamlingen skal aksjonæren få tilsendt årsregnskapet, årsberetningen, eventuelt revisjonsberetningen og eventuell uttalelse fra bedriftsforsamlingen.³⁴

For at aksjonærene skal kunne ivareta sine interesser, kan dessuten den enkelte aksjonær på generalforsamlingen kreve informasjon om forhold som kan ha betydning for godkjenningen av årsregnskapet og årsberetningen.³⁵ Hver enkelt aksjonær kan også kreve informasjon som kan innvirke på bedømmelsen av saker som er forelagt aksjonærene til avgjørelse, og på bedømmelsen av selskapets økonomiske stilling, herunder om virksomheten i andre selskaper som selskapet deltar i, samt andre saker som generalforsamlingen skal behandle. Aksjonærenes rett til å få informasjon rekker langt. Bare «dersom de opplysninger som kreves, ikke kan gis uten uforholdsmessig skade for selskapet», er aksjonærenes rett til informasjon avskåret.

En aksjonær som mener at generalforsamlingens beslutning er blitt til på ulovlig måte eller for øvrig er i strid med loven eller selskapets vedtekter, kan reise søksmål med påstand om at beslutningen er ugyldig.³⁶

Unntaksvis krever aksjeloven at vedtak må fattes med enstemmig tilslutning fra samtlige aksjonærer. Dermed har den enkelte aksjonær mulighet til å forhindre et vedtak som flertallet eller alle andre aksjonærer går inn for. Et krav om enstemmig tilslutning fra samtlige aksjonærer gjelder bl.a. for større gaver som ønskes gitt fra selskapet.³⁷ Kravet om enstemmighet har sin bakgrunn i at aksjonærene forutsettes å være med i selskapet for å tjene penger («aksjonærenes vinningsformål») og ikke for å være med på gaver til formål de

kanskje ikke har sympati for. Et annet eksempel på at det kreves enstemmig tilslutning fra samtlige aksjonærer, er hvis generalforsamlingen skal treffe beslutning om at forholdet mellom tidligere likestilte aksjer skal endres.³⁸ Det kreves dermed enstemmighet for et vedtak om at selskapets aksjer heretter skal inndeles i forskjellige aksjeklasser. Aksjelovens utgangspunkt er et likhetsprinsipp.³⁹ Ingen aksjonær skal måtte finne seg i at aksjene hans får færre rettigheter enn andre aksjer i selskapet.

6 Minoritetsrettigheter

Den som alene eller sammen med andre kommer over et visst nivå på stemmer eller aksjekapital i et aksjeselskap, får flere rettigheter.

En minoritetsrettighet er retten til å kreve avholdt ekstraordinær generalforsamling.⁴⁰ Minoritetsrettigheten kan utøves av aksjonærer som utgjør minst ti prosent av aksjekapitalen i selskapet. Loven oppstiller ingen grenser for hva slags saker som kan kreves behandlet på ekstraordinær generalforsamling. Det eneste loven forutsetter er at det må fremsettes et skriftlig krav om ekstraordinær generalforsamling for «å få behandlet et bestemt angitt emne».

Dersom et forslag om granskning av «selskapets stiftelse, forvaltning eller nærmere angitte forhold ved forvaltningen eller regnskapene» har fått tilslutning fra minst ti prosent av aksjekapitalen på generalforsamlingen, kan hvem som helst av aksjonærene gå til tingretten med krav om at den skal beslutte iverksatt granskning av selskapet.⁴¹ Retten skal treffe beslutning om dette hvis den finner at kravet har saklig grunn, f.eks. fordi det overfor retten er gitt opplysninger som indikerer at granskningen kan resultere i kritikk av vesentlig betydning.⁴²

En aksjonærminoritet behøver ikke å finne seg i at flertallet har stemt ned et forslag om at selskapet skal reise erstatningssøksmål mot styremedlemmer, daglig leder m.fl. Er et forslag om dette blitt nedstemt, kan selskapets erstatningskrav gjøres gjeldende av aksjonærer som representerer ti prosent av selskapets aksjekapital.⁴³ Har selskapet 100 eller flere aksjonærer, kan kravet også gjøres gjeldende av aksjonærer som representerer ti prosent av det samlede antall aksjonærer, uten hensyn til hvor stor andel av aksjekapitalen de representerer.

Videre har aksjonærminoriteter på forskjellig måte mulighet for å øve påvirkning der generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring har gitt styret fullmakt til å treffe beslutning om ikke å ha revisjon.⁴⁴ Som utgangspunkt kalles fullmakten tilbake med tilslutning fra mer enn en tredjedel av aksjekapitalen, eller stemmene, som er representert på generalforsamlingen.⁴⁵ Får et forslag om forenklet revisorkontroll tilslutning fra aksjonærer med minst en tidel av den aksjekapital som er representert på generalforsamlingen, skal tingretten beslutte forenklet revisorkontroll.⁴⁶

Også enkelte av aksjonærenes økonomiske rettigheter kan utøves av en nærmere angitt aksjonærminoritet. Aksjonærer som eier ti prosent av selskapets aksjekapital, kan kreve at retten fastsetter utbyttet, dersom det tidligere fastsatte utbyttet er «urimelig lavt ut fra hensynet til aksjeeierne, selskapets likviditet og forholdene ellers».⁴⁷ Aksjonærminoriteten kan dermed motsette seg majoritetens forsøk på å «utsulte» dem ved at utbyttet holdes urimelig lavt.

7 Kvalifisert flertall og enstemmighet

For å kunne avgjøre visse mer grunnleggende spørsmål, må aksjonærer alene eller sammen med andre ha kvalifisert flertall på generalforsamlingen. Dette gjelder f.eks. for å få vedtatt vedtektsendringer.⁴⁸ Et forslag om å endre vedtektene, må ha tilslutning fra to tredjedeler av både de avgitte stemmer og av aksjekapitalen som er representert på generalforsamlingen.

Flertallskravet har betydning for mange viktige spørsmål, bl.a. for beslutninger om kapitalutvidelse og kapitalnedsettelse.

Når loven oppstiller et krav om kvalifisert flertall, innebærer det samtidig at et mindretall av aksjonærene får en slags «vetorett» som gjør at den kan forhindre at forslag blir vedtatt. Når det gjelder forslag om vedtektsendringer, kan aksjonærer som representerer en tredjedel av stemmene eller aksjekapitalen på generalforsamlingen, forhindre at forslaget blir vedtatt. Noen vil kanskje si at det er paradoksalt at aksjer som normalt ikke gir stemmerett, har mulighet til å hindre vedtakelse av forslag i flere av de viktigste spørsmål selskapet kan bli stilt overfor.

Samme flertallskrav må oppfylles for beslutning om tilbakekjøp av egne aksjer, bruk av finansielle instrumenter, fusjon og fisjon, samt beslutning om oppløsning av selskapet.⁴⁹

I andre, mer spesielle saker, kreves det et enda større flertall før et forslag blir vedtatt. F.eks. kreves det bl.a. 90 prosent tilslutning fra den aksjekapital som er representert på generalforsamlingen for vedtak om innføring av visse omsetningsbegrensninger for aksjer.⁵⁰ Minoriteten som får en «vetorett» mot tiltaket, blir dermed tilsvarende mindre.

Som nevnt i punkt 5 foran, angir loven også noen få saksområder som krever enstemmig tilslutning fra samtlige aksjonærer før et forslag blir vedtatt.⁵¹ Men dette er stort sett så spesielle saker at det er sjelden at noen ville finne på å erverve samtlige aksjer i selskapet bare for å få den fulle kontrollen i disse spørsmålene.

8 Eneeieren selger seg ned

Et motstykke til at erverver oppnår innflytelse i aksjeselskaper ved å erverve en eller flere aksjer i selskapet, er at den tidligere eneeierens innflytelse reduseres tilsvarende.

Ifølge aksjelovens hovedregel innebærer allerede det å overlate én eneste aksje til en annen, at eneeieren må godta at den andre aksjonæren får rettigheter på generalforsamlingen. Minoritetsaksjonæren kan kreve avholdt ordinær generalforsamling, kreve å få saksdokumenter tilsendt på forhånd og få informasjon på generalforsamlingen, på generalforsamlingen gi uttrykk for sitt syn og avgi stemme for sin ene aksje.⁵² Og beslutninger som krever enstemmig tilslutning fra samtlige aksjonærer, f.eks. oppdeling av selskapets tidligere likestilte aksjer i A- og B-aksjer, har eneeieren ikke lenger noen garanti for at lar seg gjennomføre.⁵³

Den som eier 90 prosent av aksjene, kan tvangsinnløse aksjonærminoriteten.⁵⁴ Overlater eneaksjonæren ti prosent eller mer av aksjene til andre, taper han dermed muligheten til å tvangsinnløse minoriteten. Gir den tidligere eneaksjonæren fra seg mer enn ti prosent av aksjekapitalen, må han dessuten finne seg i at aksjonærminoriteten kan kreve ekstraordinær generalforsamling. I tillegg kan aksjonærminoriteten ta initiativ til gransking av en rekke forhold vedrørende selskapet og få etablert forenklet revisorkontroll, kreve at retten fastsetter utbyttet og gjøre erstatningsansvar gjeldende på vegne av selskapet.⁵⁵

Overlater eneaksjonæren en tredjedel eller mer av aksjene eller stemmene til andre, mister eneaksjonæren samtidig muligheten til å gjennomtvinge vedtektsendringer, tilbakekjøp av selskapets egne aksjer, fusjon, fisjon og oppløsning.⁵⁶

Gir den tidligere eneaksjonæren fra seg mer enn halvparten av de stemmeberettigede aksjene, taper han den avgjørende myndighet i saker som gjelder viktige spørsmål som bl.a. om hvem som skal være styremedlem og om det skal utbetales utbytte og størrelsen på dette.⁵⁷

Ved bruk av vedtektsbestemmelser eller aksjonæravtaler kan imidlertid den tidligere eneaksjonæren sikre seg fortsatt kontroll over selskapet selv om mer enn halvparten av aksjene er overført til andre.⁵⁸ Dette kan f.eks. gjøres ved at han beholder A-aksjer som ifølge vedtektene har stemmeretten på generalforsamlingen eller gjennom aksjonæravtaler som forplikter den eller de nye aksjonærene til å stemme slik den tidligere eneaksjonæren

har bestemt. Spesialregulering av makten i selskaper ved hjelp av vedtekter og aksjonæravtaler kan være juridisk skreddersøm av finere slag.

Noter

- ¹ Ved generalforsamlingens valg av styremedlemmer blir den eller de kandidatene som oppnår flest stemmer ved generalforsamlingens avstemning valgt, jf. aksjeloven § 5-17 (2). Det er således tilstrekkelig med relativt flertall. For å kunne gjennomtvinge utskifting av generalforsamlingsvalgte styremedlemmer i løpet av funksjonsperioden, kreves det vedtak med tilslutning fra flertallet av stemmene på generalforsamlingen, jf. aksjeloven § 5-17 (1) sml. § 6-7 (2). Omtrent en tredjedel av styremedlemmene i selskaper med mer enn 30 ansatte velges av og blant de ansatte, jf. aksjeloven § 6-4.
- ² Gjelder ikke styremedlemmer valgt av og blant de ansatte, jf. aksjeloven § 6-4. Disse styremedlemmene kan heller ikke fjernes av sine velgere (de ansatte) i løpet av funksjonstiden.
- ³ Ifølge aksjeloven § 6-7 har et styremedlem rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute «dersom særlig grunn foreligger». At selskapet har fått ny eier som ønsker å få «sine» folk inn i styret, er utvilsomt en «særlig grunn».
- ⁴ Allmennaksjeselskap behandles ikke.
- ⁵ Aksjeloven § 5-21. Jf. f.eks. Truyen 2005: Aksjonærenes myndighetsmisbruk. Oslo: Cappelen.
- ⁶ Jf. Eidsivating lagmannsretts utrykte dom av 24. mai 1985 (ankesak nr. 293/84).
- ⁷ Aksjeloven § 5-1 (1).
- ⁸ I aksjeselskaper med bedriftsforsamling kan vedtektene bestemme at myndigheten til å vedta utbyttet ligger hos bedriftsforsamlingen, jf. aksjeloven § 6-35 sml. allmennaksjeloven § 8-2. Kapitalforhøyelse kan skje i henhold til styrefullmakt, jf. aksjeloven §§ 10-14 flg.
- ⁹ Aksjeloven § 6-3 og § 6-4.
- ¹⁰ Aksjeloven § 5-3 (1).
- ¹¹ Motstykket er et enstemmighetsprinsipp, som er utgangspunktet for ansvarlig selskap, jf. selskapsloven § 2-12 (1) sml. § 2-8. At det gjelder stikk motsatte utgangspunkter for aksjeselskaper og ansvarlige selskaper må ses i lys av forskjellen i eieransvaret (risikoen ved å være eier). I aksjeselskap har aksjonærene begrenset ansvar for selskapets forpliktelser, jf. aksjeloven § 1-2. I ansvarlig selskap har selskapsdeltakerne derimot et personlig og ubegrenset deltakeransvar, jf. selskapsloven § 1-1 (1) sml. § 2-4. I ANS, som selskapsloven først og fremst er skrevet med tanke på, er deltakeransvaret dessuten solidarisk i motsetning i DA, hvor selskapsdeltakerne hefter pro rata.
- ¹² Aksjeloven § 5-17.
- ¹³ Se f.eks. Bråthen 2008: Selskapsrett. Oslo: Fokus/Universitetsforlaget s. 75-76.
- ¹⁴ Aksjeloven § 8-1, § 12-1.
- ¹⁵ Aksjeloven § 10-4, § 13-2.
- ¹⁶ Aksjeloven kap. 5.
- ¹⁷ Aksjeloven § 4-15, § 4-8.
- ¹⁸ Aksjeloven § 2-2 (1).
- ¹⁹ Aksjeloven § 5-18.
- ²⁰ Aksjeloven § 5-19 og § 5-20.
- ²¹ Aksjeloven § 4-1 (1).
- ²² Aksjeloven § 5-3 (1).
- ²³ Aksjeloven § 4-1 (1).

-
- ²⁴ Jf. Bråthen 1996: Personklausuler i aksjeselskaper. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- ²⁵ Aksjeloven § 5-3 (1).
- ²⁶ Jf. J. Woxholth 2012: Aksjonæravtaler – i hvilken grad har aksjonæravtaler selskapsrettslige virkninger? Oslo: Gyldendal.
- ²⁷ Aksjonæravtale 22. juni 2007 mellom Aker ASA, Investor, SAAB, Staten ved NHD krevde enstemmighet i styret for visse beslutninger, se <http://www.uib.no/filearchive/naeringsministeren-vs-aker.pdf> punkt 8-18. Aksjonæravtaler som regulerer stemmegivning i styret, gir i seg selv opphav til mange juridiske spørsmål.
- ²⁸ Se f.eks. Bråthen: Selskapsrett s. 76.
- ²⁹ Se f.eks. Bråthen: Selskapsrett s. 168.
- ³⁰ Aksjeloven § 5-2 jf. § 5-5 og § 5-6.
- ³¹ Aksjeloven § 5-10 og § 5-11a.
- ³² Aksjeloven § 5-9 (2).
- ³³ Aksjeloven § 5-11.
- ³⁴ Aksjeloven § 5-5 (3) sml. § 6-35 sml. allmennaksjeloven § 5-6 (5).
- ³⁵ Aksjeloven § 5-15.
- ³⁶ Aksjeloven § 5-22.
- ³⁷ Aksjeloven § 8-6 (3) sml. Bråthen: Samfunnsansvar – selskapers adgang til å gi gaver til allmenntilgode formål. *Praktisk økonomi & finans* 4/2006 s. 27-32.
- ³⁸ Aksjeloven § 5-20 (1).
- ³⁹ Aksjeloven § 4-1 (1).
- ⁴⁰ Aksjeloven § 5-6 (2). Selve innkallingen må her som ellers skje gjennom styret, jf. aksjeloven § 5-9 (1).
- ⁴¹ Aksjeloven § 5-25.
- ⁴² Jf. f.eks. Bråthen: Nye norske regler om granskning i aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper. *Nordisk Tidsskrift for Selskapsret (NTS)* 2010:3-4 s. 19-33.
- ⁴³ Aksjeloven § 17-4.
- ⁴⁴ Aksjeloven § 7-6 (1).
- ⁴⁵ Aksjeloven § 7-6 (3).
- ⁴⁶ Aksjeloven § 7-7 (2).
- ⁴⁷ Aksjeloven § 8-4.
- ⁴⁸ Aksjeloven § 5-18.
- ⁴⁹ Aksjeloven § 9-4 (1), § 11-2, § 11-8, § 11-10, § 11-12, § 11-14, § 13-3 (2), § 14-6 og § 16-1.
- ⁵⁰ Aksjeloven § 5-19.
- ⁵¹ Aksjeloven § 5-20.
- ⁵² Jf. kap. 5 foran.
- ⁵³ Jf. kap. 5 og 7 foran.
- ⁵⁴ Aksjeloven § 4-26.
- ⁵⁵ Jf. kap. 6 foran.
- ⁵⁶ Jf. kap. 7 foran.
- ⁵⁷ Jf. kap. 1 og 2 foran.
- ⁵⁸ Jf. kap. 4 foran.